

POSTANOWIENIE

Dnia 5 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **L. B. i innych**

oskarżonych z art. 193 k.k. i innych

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 5 czerwca 2024 r.,

wniosku w przedmiocie wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy V KB 11/24,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

wyłączyć Sędziów SN Małgorzatę Manowską, X.Y.

oraz Pawła Wojciechowskiego od udziału w sprawie sygn. akt

V KB 11/24.

UZASADNIENIE

Obrońca L. B. i innych oskarżonych z art. 193 k.k. złożył wniosek o stwierdzenie braku spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez Sędziów Antoniego Bojańczyka i Marka Motuka wyznaczonych do rozpoznania kasacji w sprawie V KK 350/23. Wniosek dotyczący SSN Marka Motuka został wyodrębniony do osobnego rozpoznania i zarejestrowany pod sygn. V KB 11/24. Do rozpoznania tej sprawy zostali wyznaczeni Sędziowie Sądu Najwyższego Piotr Prusinowski, Dariusz Świecki, Małgorzata Manowska, X.Y. i Paweł Wojciechowski.

W dniu 10 maja 2024 r. obrońca złożył wniosek o wyłączenie Sędziów SN Małgorzaty Manowskiej, X.Y. oraz Pawła Wojciechowskiego od udziału w sprawie

sygn. akt V KB 11/24 na podstawie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k. Uzasadniając ten wniosek wskazał na okoliczności mogące wywołać uzasadnione wątpliwości co do ich zewnętrznej bezstronności. Należy do nich powołanie sędziego w procedurze przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz.U. z 2018 poz. 3), co stanowiło naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych w zw. z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, a w konsekwencji prowadziło w sprawie, w której orzekali sędziowie powołani w takiej procedurze do naruszenia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Poza tym, przedmiot sprawy dotyczy tych Sędziów bezpośrednio. Rozpoznając wniosek o wyłączenie SSN Marka Motyka wymienieni Sędziowie ocenialiby zarazem prawidłowość własnego powołania na urząd sędziego w procedurze nominacyjnej, w której sami uczestniczyli. Jako ostatnia okoliczność obrońca wskazał na polityczny charakter sprawy i okoliczności wskazujące, że władze publiczne mogą być zainteresowane wynikiem postępowania przeciwko uniewinnionym. Dlatego szczególne znaczenie ma sposób powołania sędziów, którzy mieliby orzekać w przedmiotowej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.

Taka sytuacja zachodzi w badanej sprawie. Przede wszystkim mamy do czynienia ze zbieżnością zarzutu wadliwości powołania Sędziego SN Marka Motyka orzekającego w sprawie V KK 350/23 z okolicznościami dotyczącymi Sędziów SN Małgorzaty Manowskiej, X.Y. oraz Pawła Wojciechowskiego powołanych w procedurze dotkniętej tymi samymi wadami. W procedurze powołania wymienionych Sędziów na urząd Sędziego SN brała bowiem udział Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz.U. z 2018 poz. 3). Konieczność ich wyłączenia wynika zatem z istoty gwarancji bezstronnego orzekania przez sąd i sedna zakazu orzekania we własnej sprawie (*nemo iudex in causa sua*).

Podkreślić należy, że zakaz orzekania we własnej sprawie jest jednym z kluczowych elementów gwarancji bezstronności sędziego, nieusuwalną częścią jej

istoty. Kto narusza ten zakaz, ten pozbawia stronę postępowania karnego należnego mu i zagwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 EKPC prawa podmiotowego o fundamentalnym znaczeniu dla dobrostanu jednostki. Prawo do bycia sądzonym przez niezależny, bezstronny sąd nie może podlegać ograniczeniom ani w drodze ustawy, ani poprzez wadliwe stosowanie przepisów, czy przez jakąkolwiek formę ich procesowego nadużywania. Obowiązek ochrony tego standardu w sposób szczególny obciąża także sędziego, który bez sprzeniewierzenia się własnej przysiędze nie może dopuścić by powstało uzasadnione podejrzenie, że miał czy mógłby mieć interes w takim albo innym rozstrzygnięciu sprawy.

Samo zaś kluczowe w sprawie pojęcie bezstronności należy rozumieć jako obiektywną bezstronność sędziego, w tym zarówno subiektywne poczucie sędziego co do własnej bezstronności, jak i jego bezstronność w odbiorze zewnętrznym opartą na zobiektywizowanych przesłankach i analizowaną przez odwołanie się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego, rozsądnie rozumującego obserwatora procesu (por. wyroki TK: z 27.01.1999 r., K 1/98, OTK-A 1999/1, poz. 3, oraz z 20.07.2004 r., SK 19/02, OTK-A 2004/7, poz. 67; uchwała SN z 26.04.2007 r., I KZP 9/07, OSNKW 2007/5, poz. 39; wyroki SN: z 8.01.2009 r., III KK 257/08, LEX nr 532400, oraz z 18.03.2009 r., IV KK 380/08, LEX nr 491543). Zatem oczywistym jest, że to w interesie całego systemu prawnego, a bezpośrednio w interesie wymiaru sprawiedliwości leży, by nie powstało w odbiorze zewnętrznym, tj. w odczuciu społecznym przekonanie o braku warunków do rozpoznania sprawy przez sąd w sposób obiektywny (por. postanowienie SN z 25 listopada 2010 r., V KO 96/10).

W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka także wskazuje się na aspekt subiektywnej i obiektywnej bezstronności sędziego. Kryterium subiektywne opiera się na ocenie osobistego przekonania sędziego orzekającego w danej sprawie, przy czym osobista bezstronność członka składu sędziowskiego jest dorozumiana, chyba że pojawią się dowody przeciwne. Natomiast kryterium obiektywne nakazuje ustalić, czy sędzia daje wystarczające gwarancje, by wykluczyć jakąkolwiek uprawnioną wątpliwość co do jego bezstronności na podstawie jego zachowania, a nawet pewnych pozorów. W przypadku kryterium

obiektywnego musi zostać rozważone, czy istnieją podlegające ustaleniu fakty, które mogą wzbudzić wątpliwości co do bezstronności sędziego. W tej mierze nawet odbiór w oczach opinii publicznej może mieć pewne znaczenie (por. wyroki ETPC: z 10.10.2000 r., 42095/98, *Daktaras v. Litwa*, LEX nr 76722, oraz z 10.04.2003 r., 39731/98, *Sigurdsson v. Islandia*, LEX nr 78238 – zob. D. Świecki, *Komentarz aktualizowany do art. 41 Kodeksu postępowania karnego*, Lex-Online).

Dodać też trzeba, że w dotychczasowym orzecznictwie sądów karnych, w tym Sądu Najwyższego, przyjmuje się wąską wykładnię znamienia orzekania w sprawie która „dotyczy sędziego bezpośrednio” - w rozumieniu art. 40 § 1 k.p.k. Uznaje się jednocześnie, że pojęcie zakazu „orzekania we własnej sprawie” (*nemo iudex in causa sua*) może mieć szerszy zakres i należeć również w konkretnym układzie okoliczności do podstaw wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., gdy odnosi się wprost do sytuacji faktycznej czy zawodowej objętej oceną w postępowaniu karnym i dotyczącą równocześnie rozstrzygającego sprawę sędziego. Uznawana jest wówczas za okoliczność „która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności” sędziego (por. postanowienie SN z 27 lipca 2021 r., sygn. akt II KO 36/21). Takie też stanowisko zajęto finalnie w niniejszej sprawie, dostrzegając ograniczenia procesowe związane z trybem stwierdzania wystąpienia przesłanek z art. 40 § 1 k.p.k.

Z tego powodu przypomnieć należy, że potrzeba wyłączenia sędziego od orzekania rodzi się zawsze w przypadku orzekania w sprawie, która jest „identyczna” jak sprawa sędziego, w tym znaczeniu, że oparta na tych samych podstawach prawnych czy faktycznych, co sytuacja sędziego, albo w której rozstrzygana jest sprawa identyczna z tą, która dotyczy sędziego, a rozstrzygnięcie niewątpliwie wpłynie na sytuację prawną czy faktyczną sędziego. Niewątpliwie sytuacja ta może wywoływać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego w tej sprawie w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k., a zatem prowadzić powinna do wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy (zob. postanowienie SN z 6 września 2022 r., sygn. akt II KK 44/21, postanowienie Sn z 16 września 2022 r., sygn. akt III KK 339/22).

Jak wskazano w sprawie II KO 36/21 „jeśli rozstrzygnięcie sprawy jest korzystne bezpośrednio dla samego sędziego albo realnie wpływa na jego

dobrostan, czy sferę jego własnych interesów to tym samym sędzia jest osobiście zainteresowany jego wynikiem. Swoistym kryterium oceny jest uniwersalne pytanie „*qui bono?*” Jeśli odpowiedź kieruje nas w stronę orzekającego sędziego to znaczy, że była to także „sprawa” tego sędziego. Skoro tak, to nie można uznać by był w sprawie bezstronny i o ile nie jest to podstawa do wyłączenia z urzędu to powinien być wyłączony od rozstrzygania na wniosek własny albo innego uprawnionego podmiotu na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.”

Poza tym, należy stwierdzić, że sam udział w składzie orzekającym sędziów powołanych w procedurze przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych w zw. z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, a w konsekwencji prowadzi do naruszenia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (por. uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20).

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że zachodzą okoliczności mogące wywołać uzasadnione wątpliwości co do zewnętrznej bezstronności Sędziów wymienionych we wniosku obrońcy. Z tych powodów postanowiono jak w sentencji.

[J.J.]
[ms]